

M.
ACC. N.R. 10780: 1-7.

Landskap: Småland Upptecknat av: Ingvar Jonsson
Härad: Allbo Adress: Vislanda
Socken: Blädinge Berättat av: Fru Augusta Eklund
Uppteckningsår: 1948 Född år 1868 i Blädinge

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Uppteckningar från Näs i Blädinge socken:

Hemmets prydnade, sidorna 1 -- 4. LWF 49.

Julgranen, sidorna 5 -- 7. 26.8.17.

Skriv endast på denna sida!

Hemmets pryddande.

Fru Eklund omtalar här, hur man pryddade hemmet i Näs i Blädinge under hennes uppväxt. Hennes far var hemmansägare.

1. Lövade gjorde man endast till midsommar. Då bröt man eklöv och satte för det första fullt i den stora öppna spisen, som fanns i stugrummet, och vidare satte man löv runt omkring spisen, samt vid sängarna och sofforna.

2. Vid midsommar brukade man repa björklöv och strö på golvet. Det fick sedan ligga över midsommardagen. Julaftons förmiddag brukade man besprö golvet med finhackat granris. Detta skulle sedan ligga inne över de första juldagarna. Med granris beströdde man golvet även annars, när det skulle vara fint. Riktigt högtidligt var det, när vi någon gång fingo tag i klippris att strö på golvet, men det var ont om det här. I vardagslag strödde man fin sjösand på golvet ibland för att skydda det, så att det inte smutsades alltför hårt. En gång i månaden minst brukade vi skura stuggolvet. Man hade varken skurborste eller såpa på den tiden, utan man strödde sand på golvet, för att det skulle ta bättre, och sedan gned man med en viska, som man bundit samman av granris, men det gick att få golven vita på det sättet också.

ACC. N:R M. 10780: 2.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

2.

Mattor hade man inga först jag minns, men sedan började mor att väva skättefallsmattor. Hon spann avfallet, som blev, när man skäktade lin och vävde av det mattor. De voro grova och hårda men starka. Det var dock bara några stumpar vid dörren man hade. Sedan började hon väva trasmattor likadana, som vi har ännu. Det var dock endast, när man städade av till högtiderna, som man kunde lägga på mattorna. Efterhand, som mattorna blevo vanligare, lade man bort att beströ golven, så det är åtminstone sextio år sedan man i allmänhet slutade upp med det.

3. När jag var tio år gammal tapetserades stugan hemma första gången. ~~Wax~~ Förut voro väggarna målade lite grann. De första tapeterna, som då sattes på voro blårutiga med enkelt mönster. Tavlor på väggarna hade vi hemma redan, när jag var barn. Det var Frälsarens bild och andra bibliska motiv på de tavlorna. Det var en del, som gingo omkring och sålde sådana tavlor då. Till jul bryddes väggarna med jualbrev. Sådana var det också gårdsfarihandlande, som gingo omkring och sålde. Det var fyrkantiga pappersark med färgtryck på ena sidan. Motiven voro ofta hämtade från bibeln, men även andra bilder förekommo. Dessa satte man upp intill varandra till jul. Det var också de som hade handmålade

bonader, som de hängde upp till jul, men det hade vi inte hemma.

4. Riktigt i vardagslag hade man knappast några dukar vare sig på bord eller skåp. Var det, så var det enklare kulörta dukar. Vid jul och de andra stora högtiderna hade man en vit drällduk på bordet och då lade man dukar på skåpen också, men olika dukar för olika högtider hade man inte. På skåpen hade vi några enkla brydnader av gips. De föreställde olika slags djur. Till jul ~~XXXXXXXXXX~~ tog man fram så många ljusstakar man hade. Dessa skurade man blanka och satte ljus i. Vi hade gott om ljusstakar hemma, så vi brukade sätta både i fönstren och på skåpet och naturligtvis på julbordet.

Vid födelsedagar brukade ~~brukade~~ man pryda ^{kaffe-} (bordet lite särskilt. Då lade man en rad med löv runt hela bordet med en blomma instucken här och var, och omkring födelsedagsbarnets kopp lade man en krans av blommor och löv.

5. Först jag minns hade vi stor öppen spis i stugrummet. Den var murad, som ett valv och saknade inmurade rör, varför värmen gärna gick rakt ut. Sedan lät far sätta in en järnspis. Den var fyrkantig och murades in. Den var gjuten vid

Huseby bruk. På sidorna var den prydd med djurfigurer av olika slag. Framtill var två dörrar.

6. Först jag minns, lyste vi oss mycket med hemstöpta talgljus, "talgdankar", kallade, De första fotogenlamporna vi hade voro hemgjorda. De bestodo av en flaska, genom vars kork man satt ett litet rör av bleck. Genom detta rör hade man dragit en veke av ullgarn. Denna lampa lyste ju inte vidare bra, men sedan köpte far en lampa med glas över lågan. Den var försedd med skärm över och var till att hänga i taket. Sedan hade vi flera olika lampor. Det var både med fot under till att ställa på bordet och fina hänglampor med glasprismor och ljushållare i.

7. På sommaren var det vanligt hemma att vi satte in blommor. Det var dels ängsblommor, som vi plockade, och dels var det törnrosor, ty törnrosbuskar fanns det utanför stugan hemma liksom på de flesta andra ställen på den tiden. Men vi hade krukväxter inne i fönstren också. Det var nerium, krusianium och foxier, som kallades bloddroppaträd på den tiden. Sticklingar ansågs det var bäst tur med om man tog dem så att ingen såg det, och framför allt fick man inte tacka, om man fick en stickling, ty då kom den ej att trivas så bra, trodde man.

Fru Eklund berättar här om julgranen i hennes hem i Näs i Blädinge.

3. Redan när jag börjar att minnas hade man julgran på de flesta ställen här i byn. ~~MAN~~ Först hade man endast små granar, som man satte på ett bord, men redan när jag var barn började man att ha julgranar, som gingo från golv till tak.

4. Hugga julgran skulle den knepigaste i familjen göra. Man brukade se ut den medan det var barfrost, och sedan högg man den någon dag före jul. Man ville ha en gran med styva grenar och barr samt välvuxen och ej för tät. Granen sattes aldrig in förrän julaftons förmiddag, och då skulle den klädas också, så att den var färdigklädd före middagen.

5. Till julgransfot hade vi ett kors med lika långa armar. Det var gjort av trä och omålat, men vi brukade klä det med kulört papper.

6. Som julgransprydnader hade vi hemma ljus, papperskonfekt, pappersgirlander, pappersgubbar, bomullstussar, äpplen och en slags kex.

7. Någon stjärna i toppen hade vi inte, utan där hade vi vanligtvis en flagga, men det kunde också hända, att vi satte ett dockhuvud på toppen, om vi hade något vackert.

8. Först jag minns, satte man fast ljusen i granen på så sätt att man band samman ett par utskott på samma gren och satte ljuset emellan dessa. Sedan var det en del, som började att gå omkring och sälja ljushållare av ståltråd. De voro gjorda i form av en spiral och en klämma med vilken man kunde sätta fast dem på en gren. I dess förlängning fanns en krok, i vilken man kunde hänga något, så att ljuset stod stadigare.

9. Vi barn gjorde de flesta prydnaderna själva. Vi klippte ut och gjorde påsar av kulört papper, i vilka man kunde lägga ett litet äpple. Hjärtformiga korgar gjorde vi också av papper. Girlander gjorde vi genom att vecka papper och klippa det på olika sätt. Vi klippte också ut gubbar och tomtar och hängde i granen. Först hade vi hemstöpta ljus i granen, men vi började att köpa julgransljus rätt tidigt, och de voro kulörta på den tiden. Äpplen plockade man ut, om man hade, så granna som möjligt, och de hängdes ända inne vid stammen, för att de inte skulle tynga ned grenarna. Karamellerna och käxfigurerna var annars det enda som köptes till julgranen. Dessa åto vi barn för det mesta upp, när julen var slut, men de övriga prydnaderna förvarades i en låda från den ena julen till den andra.

10. Ja, vi brukade alltid ha lite julagille varje jul, och då dansade man alltid kring granen.

11. På en del ställen brukade man ha julgransplundring. Då bjöd man grannbarnen tillsammans, och brände ner ljusen i i granen och sedan brukade en äldre person dela ut vad som fanns på granen åtminstone det ätbara till de som voro med.

12. I allmänhet tog man ut granen vi tjugonde dag Knut, men det kunde vara de som togo ute den både före och efter. Man kastade bara ut den på vedbacken och tillmättä den sedan ingen särskild betydelse.

13. Hemma hade vi ett julträd de allra första åren jag minns, som far hade köpt på en auktion på Oby herregård. Det var stort så att det gick från golv till tak. ~~Det hade~~ Det hade träarmar med urhålkning att sätta vanliga stora ljus i ändarna. De voro satta så att de bilda de kors med fyra armar. Det fanns på trädet fyra sådana kors. Hela trädet med både stam och armar brukade vi klä med lingonris till jul, och det kunde också hända, att vi hängde karameller och äpplen i det

14. Ja, åtminstone ~~XXXXXX~~ på en del ställen här i byn brukade man leta upp stora vackra enar och sätta upp utanför förstudörrarna till jul.